

რობორ ავალორძინოთ ქართული სოფელი

„სოფლად ნუ ჩაჰკლავ სიცოცხლეს, ქალაქი ნაგვიხდებო“.

ხალხური თქმულება

**„ძნელია ჩვენის გლეხკაცისათვის ადგილიდამ დაძვრა. ამი-
ტომაც იშვიათია ჩვენში უბინაოდ ტანტალი და სულ ცნობილი
არ არის ერთგვარი დანაშაული, რომელსაც „მანანალობა“
ჰქვია. ამიტომაც ჩვენში ბინადარს მცხოვრებს „მკვიდრი“ ჰქვი-
ან და არა „მღვმერი“, როგორც ზოგიერთ ენაშია“.**

ილია ჭავჭავაძე

ვაჰტა კოშვაშვილი,

თსუ, პროფესორი, ემდ, საქარ-
თველოს სოფლის მეურნეობის
მეცნიერებათა აკადემიის წევრი

მატერიალური წარმოების სხვა დარგებში გამოყენებული შრომის-
გან განსხვავებით აგრარულ სფე-
როში გამოყენებული შრომა ნაკლებ
მოტილიურია, ანუ, აქ დასაქმებული
საოჯახო მეურნეობა არაადეკვატურ-
ი სიჩქარით რეაგირებს საბაზრო
კონიუნქტურის ნებისმიერ ცვლილე-
ბაზე. ამის მიზეზია არა მარტო სოფ-
ლის მეურნეობის პროდუქციის წარ-
მოების შედარებით გრძელვადიანი
ციკლი, არამედ, სოფლად ცხოვრე-
ბის წესი, ჩვეულებები, საცხოვრის-
თან და მიწასთან („ადგილის კაცის“
– მკვიდრი მიწათმოქმედის) დამოკი-
დებულების მუდმივი კავშირის ტრა-
დიცია. ამის გამო, ხშირია ფაქტები,
როცა წლების განმავლობაში პერ-
მანენტულად კლებადი მოსავლის
მიღების შემთხვევაშიც კი, საოჯახო
მეურნეობები აგრძელებენ ფუნქცი-
ონირებას ურთიერთსოლიდარული,
ანუ, ურთიერთდახმარების პრინცი-
პის საფუძველზე. სწორედ ეს პრინ-
ციპია თითოეული ცალკე აღებული
საოჯახო მეურნეობის ხანგრძლივ-
ვადიანი სიცოცხლისუნარიანობის
საძირკველი.

საქართველოს ეკონომიკური
განვითარების სასურველსა და შე-
საძლებელ მიმართულებაზე სერი-
ოზული მსჯელობის კონტექსტში
ცხადია მხოლოდ ორი რამ. პირველი
– როგორი არ უნდა იყოს საქართ-
ველოს ეკონომიკური პოლიტიკა,
და მეორე: რომელია და როგორია
საქართველოს ეკონომიკური მო-
მავლის (განვითარების) ყველაზე სა-
სურველი სახე.

სასურველია საქართველოს გარ-
დაქმნა მაღალგანვითარებულ აგრა-
რულ-ინდუსტრიულ ქვეყნად, რო-

მელიც თვითონ დაიკმაყოფილებს
თავის სასურსათო და სხვა საარსებო
მოთხოვნილებებს, ექნება დადები-
თი სალდო პარტნიორ ქვეყნებთან
ვაჭრობაში და ექსპორტის საგნად
– მეცნიერებატევადი სამრეწველო,
მეცნიერული და მაღალი ხარისხის
სოფლის მეურნეობის პროდუქ-
ცია. ეს სასურველი მიმართულება
გულისხმობს საქართველოს უშიშ-
როებასაც, ანუ, მისი ეკონომიკური
სიცოცხლისუნარიანობის გარანტი-
რებულ შენარჩუნებადობასა გარე
ძალების ნებისგან დამოუკიდებლად.

ფინანსური, ეკონომიკური, სა-
წარმოო და სოციალური მომსახუ-
რების, მთავრობის წარმმართველი
ორიენტირებისა და ადგილობრივი
თვითმმართველობის გარეშე დარ-
ჩენილი სოფელი კარგავს ისტორი-
ულ, გეოგრაფიულ, დემოგრაფიულ,
ეკონომიკურ და სოციალურ ფუნქ-
ციებს, რაც სოფლის განვითარების
მსოფლიო პოლიტიკას ეწინააღმდე-
გება. **სოფლის, როგორც ტერიტო-
რიული ერთეულის განვითარების
გარეშე (ინსტიტუციონალური
მონყობა), ქართულ სოფელს დაც-
ლა, ანუ, მოსახლეობის მასობრი-
ვი ემიგრაცია ემუქრება. თუ დღეს
მოქმედი უარყოფითი ტენდენ-
ციები შენარჩუნდა, მოკლე ხანში
აღარ გვექნება არამარტო ფორმა-
ლური სოფლის მეურნეობა, არა-
მედ, თვით სოფელიც კი, რომლის
გარეშე წარმოუდგენელია, მთავ-
რობის მიერ დეკლარირებული,
იმედის მომცემი კურორტებისა
და მწვანე ტურიზმის განვითარე-
ბა. მიწისაგან გლეხკაცის მონყ-
ვეტა გამოიწვევს მისი, არა მარ-
ტო როგორც შენარჩე ინდივიდის**

**ფუნქციის მოსპობას, არამედ, რაც
უფრო მნიშვნელოვანია, სოფლის
როგორც ეროვნული კულტურის
საფუძვლის, ყოფაცხოვრების წე-
სის შემოქმედის, შემნახველისა და
განმაახლებლის ფუნქციის მოშ-
ლასაც.**

გასათვალისწინებელია ისიც,
რომ მსოფლიოში „იაფი საკვების“
ეპოქა დასრულდა (სურსათზე ფა-
სები გაორმაგდა, გაეროს პროგ-
ნოზით იგი კიდევ 40% გაიზრდე-
ბა, 50 ქვეყანაში მოსალოდნელია
აგროსასურსათო კრიზისის კიდევ
უფრო გაღრმავება, მათ შორის სა-
ქართველოში), ღარიბ ქვეყნებში
სურსათის იმპორტი იზრდება, ხო-
ლო, საერთაშორისო ოპერაციები
სასურსათო დახმარებაზე, მცირდე-
ბა. ამასთან, უნდა ითქვას, რომ ამ-
ჟამად დედამიწაზე არ არსებობს და
ალბათ არც უახლოეს პერიოდში გა-
მოინახება სასურსათო უზრუნველ-
ყოფის გლობალური პრობლემის
გადაწყვეტის უნივერსალური მექა-
ნიზმი (მოდელი). ამ პრობლემის სიმ-
ძიმე დღესაც და მომავალშიც, ეროვნ-
ულ დონეზე გადასანყვეტი იქნება.

**დაცარიელებული სოფლების
აღორძინება და ქვეყნის ფეხზე წა-
მოყენება, სოფლის მეურნეობის
აღორძინებითაა დასაწყები. ძლი-
ერი სოფელი, გლობალური ეკო-
ნომიკური კრიზისის ფონზე, ქვე-
ყანას, და შესაბამისად ქალაქსაც
დააპურებს და გადაარჩენს!**

საქართველოს აქვს შესაბამისი
ბიოგეოკლიმატური პირობები, აგ-
რარული პოტენციალი და სხვა კომ-
პონენტები (მათ შორის გეოპოლი-
ტიკური), რომლებიც აუცილებელია
მოსახლეობის სასურსათო თვითუზ-

რუნველყოფისთვის. ამასთან, ის გამოირჩევა იმითაც, რომ აქ ადამიანის კვებისთვის აუცილებელი თითქმის ყველა სახეობის პროდუქტის წარმოების შესაძლებლობა და საკმარისი რეზერვია. მეურნეობის სწორი გაძლოლის შემთხვევაში საქართველოს შეუძლია გამოკვებოს არა-თუ ქვეყანაში დღეს არსებული მოსახლეობა, არამედ 10-12 მილიონი ადამიანი. ეს ნიშნავს, რომ რაციონალური აგრარული პოლიტიკის გატარების შემთხვევაში შეგვიძლია სასურსათო უშიშროების მიღწევა სამამულო აგროწარმოების პროდუქციით.

აგროსასურსათო სექტორი მოსახლეობის დასაქმებისა და შემოსავლების ზრდის საუკეთესო საშუალებაა. მის განვითარებაზე მსჯელობისას ყურადღება უნდა მივაქციოთ არა სხვა ქვეყნის გამოცდილებას, არამედ ამ გამოცდილების ჩვენთან გამოყენების შესაძლებლობას, ქართული სოფლის სპეციფიკის გათვალისწინებით. ნიშანდობლივია ისიც, რომ ქართული პროდუქცია, მცირე გამოწარმოების გარდა, არაკონკურენტუნარიანია როგორც შიგა, ისე, გარე ბაზარზე. საქმე იმაშია, რომ ქართველ აგრომწარმებს დაკარგული აქვს სურსათის წარმოების ეკონომიკური სტიმული – სახნავებისა და ბალ-ვენახების 60%-მდე მიტოვებულია და უკეთეს შემთხვევაში საძოვრის ფუნქციას ასრულებს.

პირდაპირ უნდა ითქვას, საქართველოს არ გააჩნია აგროსასურსათო სექტორის განვითარების სტრატეგია. ამიტომაც ცალკეული სახის ერთჯერადი დახმარებები (სასუქი, სანვავი, სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკა და სხვა), ვერ აღწევს სასურველ შედეგს, რადგან, მას არა დარგის განვითარებისთვის,

არამედ, პიარ-აქტივებისთვის მიმართავენ.

სასოფლო-სამეურნეო წარმოება მთავრობამ უნდა აღიაროს, როგორც ეკონომიკის განსაკუთრებული, პრიორიტეტული დარგი, რომელსაც სტრატეგიული მნიშვნელობა გააჩნია.

მთავრობის კომპეტენტურობა და აგროსასურსათო პროცესებში მისი ჩარევის ხარისხი, მიმართულება და დონე (მარეგულირებლის როლი) გადაწყვეტი ფაქტორია ქვეყნის შიმშილისგან გადარჩენაში.

ილია ჭავჭავაძის აზრით: „მთავრობას იმისთანა წყობილება უნდა ჰქონდეს, რომ ერთის გზით თავისი ხალხის მეურნეობის ნამდვილს, უტყუარს და აუცილებელ საჭიროებას დღემუდამ ჰგრძნობდეს, და მეორეს გზით – მზად იყოს ფულით, ცოდნით, რჩევით დაუყოვნებლივ შემწეობა მიაშველოს იქ მაინც, სადა კერძო პირთა შეძლება ვერ განვლდება.“

შექმნილი კრიზისული მდგომარეობის ეკონომიკური ანალიზი გვიჩვენებს, რომ პრობლემათა გადაწყვეტა ვერ მოხერხდება მხოლოდ აგროსექტორის ფარგლებში, რადგანაც იგი მოითხოვს კომპლექსურ ღონისძიებათა სისტემის შემუშავებას და განხორციელებას. მათი გადაჭრისთვის საჭიროა მთავრობამ (სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან) შექმნას აგრარული პოლიტიკის ეროვნული საბჭო, ხელი შეუწყოს ერთიანი აგროსასურსათო სისტემის განვითარებისთვის აუცილებელ სანარმოო და არასანარმოო ინფრასტრუქტურის ფორმირებას, უზრუნველყოს სახელმწიფო სუბსიდიების გამოყენება (რაც არ ეწინააღმდეგება ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციის (ვმო) ხელშეკრულებას); ჩამოაყა-

ლიბოს სახელმწიფო მარეგულირებელი (ჩამრევი) სამსახურები (ადმინისტრაციულ-კომერციული ფუნქციით) მარცვლის, მევენახეობა-მელვინეობის, რძისა და ხორცის წარმოების სფეროში.

სოფლად ყოფა-ცხოვრების ალორძინების, გლეხკაცის ადგილზე დამაგრებისა და აგრომეურნეობის განვითარების სტრატეგიულ ამოცანად უნდა განისაზღვროს: სოფლად რეალური თვითმმართველობის დამკვიდრება, თემის, სოფლის სამეწარმეო მობილიზაციის პროგრამის შემუშავება და განხორციელება, აგრარული და სასურსათო წარმოების თანამედროვე ტექნიკითა და ტექნოლოგიებით აღჭურვა.

ქვეყანაში ჩატარებული მინის რეფორმასა და სანარმოთა რესტრუქტურისაციას, წვრილი ნატურალური და ნახევრად ნატურალური გლეხური მეურნეობების შექმნა მოჰყვა, რომელთაც არა აქვთ დიდი პერსპექტივები საქართველოს სასურსათო უშიშროების უზრუნველყოფაში. ამასთან, ამ მეურნეობებს არა აქვთ სრულყოფილი მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა, მაღალმოსავლიანი ჯიშის სათესლე მასალისა და შხამქიმიკატების შექმნის საშუალებები, ასევე, მოკლებული არიან სრულყოფილ სერვისულ მომსახურებას და ა.შ. ამ და სხვა პრობლემებს ეს მეურნეობები ერთპიროვნულად და დამოუკიდებლად ვერ წყვეტენ, რის გამოც ვერ აწარმოებენ საჭირო რაოდენობისა და ხარისხის პროდუქციას.

საქართველოს მრავალდარგოვან სოფლის მეურნეობაში (რასაც განაპირობებს მრავალფეროვანი ბიოგეოკლიმატური პირობები, ურთულესი ვერტიკალური ზონალობა), მცირე და საშუალო სიდიდის ფერმათა სიჭარბე არ არის საგანგაშო, რამდენადაც ქვეყნების უმრავლესობაში მათი ოპტიმალური სიდიდე ადგილობრივი ბიოგეოკლიმატური პირობებით, კულტურათა მოვლამოყვანის სპეციფიკურობითა და აგრომრავალდარგოვნებითაა განპირობებული. მცირე აგრომეურნეობათა ეფექტიანობის ამაღლების ერთ-ერთი გზა, მინაზე მეურნეობრიობის კოოპერატიული ფორმის დაფუძნებაა. მეურნეობრიობის ეს ფორმა გარკვეულწილად ხსნის როგორც მინის დამუშავების, ასევე, წარმოებული პროდუქციის რეალი-

ზაციის პრობლემებს და საფუძველს უქმნის შემდგომ ეტაპზე სასოფლო-სამეურნეო წარმოების კონცენტრაციის უფრო მაღალი დონის მქონე სამართლებრივ-ორგანიზაციული ფორმების შექმნას.

სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივები მკაცრად ნებაყოფლობით საფუძველზე უნდა შეიქმნას თითოეული მონაწილის მიერ შეტანილი პაის (წილის) საფუძველზე. მათი დაფუძნებისთვის, უპირველეს ყოვლისა, საჭიროა შესაბამისი საკანონმდებლო ბაზის შემუშავება (კერძოდ, მისაღებია კანონი სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების შესახებ, მიწის მესაკუთრეთა ნებაყოფლობითი გაერთიანებების შექმნის წესი და დებულება), რომელშიც, „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებული კოოპერატივებისგან განსხვავებით, აისახება მიწაზე მეურნეობრიობის ამ ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმის სპეციფიკური თავისებურებანი და რეგულირების საშუალებები, რაც საჭიროა მათი ნორმალური ფუნქციონირებისთვის. კანონმა „სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების შესახებ“ უნდა დაარეგულიროს ამ ფორმის საწარმოთა ორგანიზაციის, ფუნქციონირების, სახელმწიფოსთან ურთიერთობის (ძირითადად გადასახადები) და სხვა საკითხები.

სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების დასაფუძნებლად, მიწის მესაკუთრეთა თანამონაწილეობასთან ერთად, ყველაზე რეალურ და პერსპექტიულ საშუალებად, უცხოური კრედიტების (შედარებით დაბალი საპროცენტო განაკვეთით) და გრანტების მოზიდვა უნდა მივიჩნიოთ. აღნიშნული წესით დაფუძნებულ სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივებს საშუალება ექნებათ შეიძინონ მიწის სავარგულების დასამუშავებელი მანქანა-იარაღები, საჭირო ინვენტარი და სოფლის მეურნეობის პროდუქციის აღწარმოებისთვის საჭირო მატერიალური საშუალებები (მინერალური სასუქები, მცენარეთა დაცვის ქიმიური საშუალებები და ა.შ.), შექმნან წარმოებული პროდუქციის რეალიზაციის საკუთარი ქსელი (დიდ ქალაქებში, მსხვილ სამრეწველო ცენტრებში და დასახლებულ პუნქტებში) და, საბოლოო ანგარიშით, მიაღწიონ

სასოფლო-სამეურნეო წარმოების მაღალ კონკურენტუნარიანობას.

კოოპერატივის სხვა ორგანიზაციულ სტრუქტურებთან შედარებით რამდენიმე უპირატესობა გააჩნია. ყველაზე მნიშვნელოვანი უპირატესობაა ფერმერების მჭიდრო და საქმიანი ურთიერთდამოკიდებულება.

მოგეხსენებათ, დაბალი შემოსავალი ფერმისთვის უდიდესი პრობლემაა. ფერმერთა უმრავლესობა საქონლის მხოლოდ თვითღირებულების დაფარვას ახერხებს. ერთობლივი მუშაობა პრობლემის მოგვარების საუკეთესო საშუალებაა.

კოოპერატივი ფერმერებს აძლევს ბიზნესის განვითარების შესაძლებლობას. ეს არის ერთობლივი მუშაობისა და მიღებული შემოსავლის ერთმანეთში გაზიარების მექანიზმი. თუმცა, კოოპერატივი არ არის წარმატების გარანტია, ის მხოლოდ საუკეთესო საშუალებაა ფერმერებისთვის წარმატების მისაღწევად. კოოპერატივების საშუალებით აგრარული სექტორი შეიძლება განვითარდეს ძალიან სწრაფად და ფერმერებს მიეცეთ შესრულებული სამუშაოების გაუმჯობესების საშუალება.

ფერმერების თანამშრომლობა ბრკოლდება იმის გამო, რომ კოოპერატივების დაფუძნება სახელმწიფო სტრუქტურების მხრიდან ყოველგვარი მხარდაჭერისა და კონსულტაციების გარეშე ხდება. ეს მაორიენტირებული როლი სოფლის მეურნეობის სამინისტროს აკისრია.

სოფლად მცხოვრებთა მისაღები პირობების შექმნის მიზნით, აუცილებელია სასოფლო რაიონების ინსტიტუციონალური მოწყობა, სოციალური ინფრასტრუქტურის განვითარება, გზებით, წყლით, ელექტროენერგიით, გაზით, ჯანდაცვის ობიექტებით, კავშირგაბმულობით და ტრანსპორტით უზრუნველყოფა, ფერმერთა საკონსულტაციო-ინფორმაციული მომსახურებისა და წინასწარი გაფრთხილების (პროგნოზირების) სისტემის შექმნა და ამოქმედება. ამასთან, უმთავრესია მიწის წვრილ მესაკუთრეთა ნებაყოფლობითი გაერთიანებების შექმნა და მათი საწარმოო და მარკეტინგული კოოპერირება.

აგროკრედიტი თავისი ბუნებით „შეფერებული და შეწონილი“ უნდა იყოს „მიწისა და მიწათმოქმედისთვისებასთან“. „სასოფლო მეურნეობა, რომლის გაძლიერებისათ-

ვის გვინდა შემწეობა კრედიტისა, თითქმის ერთადერთი წყაროა სიმდიდრისა, ... დანიშნულება საადგილმამულო კრედიტისა განკარგებაა მამულ-დედულისა, გაძლიერება მიწათმოქმედთა ღონისა და მომცემლობისა“ ბრძანებდა ილია ჭავჭავაძე. ამაზე ლოგიკური განმარტება, აგროკრედიტის მნიშვნელობისა, ალბათ ძნელი წარმოსადგენია.

ფერმერებს, მათ გაერთიანებებს აუცილებლად ესაჭიროებათ სპეციფიკური აგროსაკრედიტო სისტემის შექმნა, რადგან ფინანსების (კრედიტების) ხელმისაწვდომობის გარეშე მეურნეობა ვერ განვითარდება. მსოფლიო გამოცდილებამ და საქართველოს ბოლო წლების პრაქტიკამ გვიჩვენა, რომ აგროკრედიტის სისტემის (თანამედროვე აგროკრედიტების სისტემა წარმატებით მოქმედებს საფრანგეთში – ურთიერთდახმარების აგროკრედიტი, აშშ-ში – ფერმერთა საკრედიტო სისტემა, გერმანიაში — რაიფენზენის კრედიტი, ბელგიაში — ბრენდენბონდი, პოლანდიაში – რაბობანკი და ა.შ.) შექმნის გარეშე, მხოლოდ კომერციული ბანკები ვერ უზრუნველყოფენ აგრარული სექტორის ნორმალურ ფუნქციონირებას და შემდგომ განვითარებას, რადგან, ისინი თვლიან, რომ სასოფლო-სამეურნეო წარმოება მათი წარმატებული საქმიანობისთვის არახელსაყრელია. კომერციული ბანკები გამოდიან იმ ფაქტიდან, რომ აგრარული რეფორმა ჯერ არ დამთავრებულა და არ შექმნილა მიწის თავისუფალი ბაზარი, შესაბამისად არ არსებობს გაცემული კრედიტიდან მოგების, ან კომპენსაციის მიღების გარანტია. ამას ემატება ისეთი მნიშვნელოვანი ეკონომიკური ბერკეტის უქონლობა, როგორცაა, **გამართული სადაზღვეო სისტემა.**

ამასთან, უნდა აღინიშნოს, რომ კომერციული ბანკები და ამ ტიპის სხვა სტრუქტურები, თავიანთი სპეციფიკიდან გამომდინარე, საბაზრო პრინციპებისა და მუდმივი კონკურენციის პირობებში საქმიანობას აგებენ მაღალ მოგებაზე და, რაც მთავარია, შემცირებული რისკის პირობებზე. ამიტომ, რომ ყოველთვის და ყველგან ისინი არ წარმოადგენენ საიმედო პარტნიორებს. ეს ნიშნავს, რომ აგრომწარმოებლები კრედიტს მიიღებენ მხოლოდ მაშინ, როცა მათ ეს ნაკლებად სჭირდებათ, ანუ, იმ შემთხვევაში, როდესაც

მათი ფინანსური შესაძლებლობანი, საბაზრო ინფრასტრუქტურისა და ფასების გამო, შედარებით დამაკმაყოფილებელია. ასეთი სიტუაცია განსაკუთრებით მტკივნეულია, როდესაც საქმე ეხება ე.წ. ნაკლებგანვითარებულ ქვეყნებს. როგორც წესი, ამ დროს კომერციული საბანკო სისტემა ჯერ კიდევ სუსტია, აქტივები მწირი, ხოლო გაკოტრების შანსი მაღალი. ასეთ სიტუაციებში მათი საქმიანობის პრიორიტეტი მიმართულია მხოლოდ გარანტირებული უკუგების მქონე სფეროებზე. ამიტომ ისინი თავს იკავებენ უშუალოდ სასოფლო-სამეურნეო წარმოებაში კაპიტალის დაბანდებისგან. სწორედ ასეთ სიტუაციაში იმყოფება დღეს საქართველოს სოფლის მეურნეობა, რაც აუცილებლად გასათვალისწინებელია.

საკრედიტო რესურსით აგროსექტორის გარანტირებული უზრუნველყოფა, მხოლოდ კომერციული დაწესებულებების გამოყენებით, პრაქტიკულად შეუძლებელია, რადგან, კერძო სტრუქტურა ქვეყნის აგრარული პოლიტიკის პრიორიტეტების განაწილებისას ვერ შეძლებს ნეიტრალიტეტისა და ობიექტურობის დაცვას.

დასახელებული ფაქტორებისა და საქართველოს ბიუჯეტის მწირი შესაძლებლობების გათვალისწინებით, კრიზისიდან გამოსავალი იმ გამოცდილების გათვალისწინება და ადგილობრივი პირობების მისადაგებაა, რომელიც განვითარებული ქვეყნების აგრარული კრედიტის სფეროშია დაგროვილი. აქ კარგადაა შერწყმული სახელმწიფო რეგულირებისა და კერძო ინსტიტუტების მუშაობის სპეციფიკა. სახელმწიფო რეგულირებასა და კონტროლზე აგროსასურსათო სექტორის გადაყვანა მათი გამოცდილების მთავარი მონაპოვარია.

საქართველოში შექმნილი ეკონომიკური მდგომარეობა ნათლად გვიჩვენებს, რომ პრობლემის რეალურად გადაჭრა შესაძლებელია მხოლოდ სპეციალური აგრარული საკრედიტო სისტემის (სასს) ფორმირებით. იგი შემდეგი ობიექტური ფაქტორებითა და სპეციფიკური თავისებურებებითაა განპირობებული:

- წარმოების პროცესის სეზონური ხასიათი;
- წარმოების რენტაბელობის შედარებით დაბალი დონე;
- სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ეკონომიკური მახასიათებ-

ლების დაბალი საიმედოობა (არამდგრადობა);

- სოფლად საქონელმწარმოებლისთვის მოკლევადიან კრედიტებზე ხელმისაწვდომობის ციკლური ხასიათი;

- შესაბამისი სტიმულირების არქონის გამო, სოფლად დაგროვილი ისედაც მწირი ფინანსური კაპიტალის გადინება დიდ ქალაქებსა და სამრეწველო ცენტრებში;

- სოფლის მეურნეობაში გამოოსაყენებელი საკრედიტო რესურსების აუცილებელი სიიაფე;

- ეკონომიკის აგრარულ სექტორში, სასაქონლო და მომსახურების ბაზრისაგან განსხვავებით, ფულადი კაპიტალისა და საკრედიტო ბაზრის არასრულყოფილი ხასიათი (წარმოების სეზონურობისა და ხანგრძლივობასთან დაკავშირებული);

- წარმოების შედეგების, ბუნებრივ-კლიმატურ პირობებზე მნიშვნელოვანი დამოკიდებულების გამო, კომერციული ბანკების მხრიდან ობიექტური უნდობლობის ფაქტორის არსებობა;

- გლეხების (ფერმერების) მხრიდან კრედიტის ასაღებად საჭირო გირაოს უქონლობა, საბანკო სისტემაში არსებული რიგი ხარვეზები, ნაკლოვანებები და სხვ.

აგრარული საკრედიტო სისტემის საერთო დამახასიათებელი ნიშნებია:

პირველი, სახელმწიფო მხარდაჭერისა და რეგულირების პოლიტიკის არსებობა;

მეორე, აგრარული საკრედიტო სისტემის პრინციპული განსხვავება ჩვეულებრივი საბანკო-საკრედიტო სისტემისგან (რაც ძირითადად მის მიზნობრივ ხასიათში, ანუ, დარგობრივ პრინციპში პოულობს ასახვას);

მესამე, აგრარულ სექტორთან დამოკიდებულებასა და ურთიერთობაში ამ სისტემებს შორის მჭიდრო ურთიერთკავშირი;

მეოთხე, აგრარული საკრედიტო სისტემის გავრცობა ადგილობრივ, რეგიონულ და ცენტრალურ დონეზე;

მეხუთე, თითოეული დონის ფუნქციების მკაფიოდ განსაზღვრა და მკვეთრად გამიჯვნა;

მექვსე, მუშაობის პროცესში ურთიერთსოლიდარობის პრინციპის არსებობა (თუმცა სხვადასხვა სისტემაში ეს განსხვავებული ხარისხით ვლინდება).

აგროკრედიტის სისტემა არ მუ-

შაობს დივიდენდების განაწილებას. იგი მიღებულ მოგებას საკუთარ საბრუნავ კაპიტალში აბრუნებს და პერმანენტულად ზრდის სესხის გაცემის მასშტაბებს. სესხის მიღებისთვის არც მატერიალური გარანტიებია საჭირო და არც წინასწარ შედგენილი ბიზნეს-გეგმა. აქ მთავარია ურთიერთობა, ნდობა, პასუხისმგებლობა, რომელსაც კოოპერატიული გაერთიანების, როგორც ერთი ოჯახის, ნევრობა წარმოშობს.

აგროკრედიტის სისტემის შექმნა განსაკუთრებით საწყის ეტაპზე საჭიროებს აუცილებელ რეგულირებასა და კოორდინაციას. მსოფლიო პრაქტიკამ დაადასტურა, რომ აგრარულ სფეროში, პერიოდული ხელოვნური ჩარევის გარეშე, შესაძლებელია გამოუსწორებელი უკუეფექტის მიღება. ამიტომ აგროსასურსათო სექტორის დაკრედიტების სისტემის შექმნისა და პროცესების რეგულირების საკითხში სახელმწიფოს მონაწილეობა აუცილებელია ღონისძიება.

აგროკრედიტის სისტემის ფუნქციონირების მთავარი მიზანი უნდა იყოს აგროსასურსათო სექტორის სანარმოო და არასანარმოო ინფრასტრუქტურის განვითარებისთვის ხელშეწყობა; საინვესტიციო პროცესების რეგულირება; შიდა ბაზარზე სოფლის მეურნეობის პროდუქციაზე მოთხოვნილების რეგულირება; საექსპორტო პროდუქციის სტიმულირება და სხვ.

ამდენად, საქართველოში მწარმოებისა და აგრობიზნესის განვითარებისთვის მიმდინარე ეტაპზე გადაუდებელ საჭიროებას წარმოადგენს ეფექტური საკრედიტო-საფინანსო მექანიზმის ჩამოყალიბება. პრობლემის გადაწყვეტა შესაძლებელია სპეციალური აგრარული საკრედიტო (ურთიერთდახმარების, კოოპერატიული ტიპის) სისტემის (სასს) ფორმირებით, რომელიც, ერთის მხრივ, დაეფუძნება მსოფლიო აგრო-საკრედიტო სისტემის პრაქტიკას და გამოცდილებას, ხოლო, მეორეს მხრივ, შეჯერებული იქნება ქართული სოფლის სპეციფიკასთან.

აგროკრედიტის სისტემის შემოთავაზებული ვარიანტი აგრარული სექტორის ძირითადი ფონდების რეკაპიტალიზაციის აქტიური პოლიტიკის გატარების ინსტრუმენტია. იგი ძირითადად დაფუძნებულია მისი წევრების კოოპერირებული სახ-

სრების უფრო ეფექტიან გამოყენებაზე, რომელიც სესხის მიღების შედარებით გაიოლებული პირობებით, დაბალი საპროცენტო განაკვეთით, ურთიერთნდობით, სოლიდარული პასუხისმგებლობისა და კორუფციის გამორიცხვით მიიღწევა.

რაც შეეხება დარგობრივ პრიორიტეტებს, აქ უპირველესად ყურადღება უნდა მიექცეს იმპორტჩანაცვლებადი და ძირითადი სასურსათო პროდუქტების წარმოებას (რისთვისაც შესამუშავებელია სპეციალური სახელმწიფო პროგრამები), შეფარდებითი უპირატესობის პრინციპის გათვალისწინებით. მათ შორისაა: მარცვლეული (ხორბალი, სიმინდი, ქერი, ჭვავი. შესაბამისი აგროტექნიკის პირობებში პირველ ეტაპზე (300000 ჰა-ზე) შეიძლება ვანარმოოთ 1,1-1,2 მლნ ტონა მარცვლეული, ხოლო, შემდგომ ეტაპზე (350000 ჰა-ზე) 1,4-1,5 მლნ ტონა), მეცხოველეობა და მისი პროდუქცია, ზეთოვანი კულტურები (მზესუმზირა, სიმინდი, სოია). ასევე: ხილი (მ.შ.სუბტროპიკული), თხილი, კაკალი, ყურძენი, ჩაი, ბოსტნეულ-ბალჩეული, კარტოფილი, აბრეშუმი, თაფლი და მათი გადამამუშავების პროდუქტები (უფრო დანვრილებით შემდეგ წერილში).

საქართველოს ძირითადად ეკოლოგიურად სუფთა აგროპროდუქციით შეუძლია შეაღწიოს და დამკვიდრდეს ევროპულ ბაზარზე, რადგან, მისი მცირემინიანობიდან გამომდინარე, აქცენტი უნდა გააკეთოს არა წარმოების მასშტაბსა და რაოდენობრივ მაჩვენებლებზე,

არამედ, პროდუქციის უსაფრთხოებასა და ხარისხობრივ მახასიათებლებზე. რისთვისაც ხელი უნდა შეეწყოს ეკოლოგიურად სუფთა აგროპროდუქციის წარმოების განვითარებას, რომლის საწარმოო ბაზა ქვეყნის მთელი მთიანეთია.

ყოველივე ამის უზრუნველსაყოფად შესამუშავებელია აგროსასურსათო სექტორის განვითარების ხელშემწყობი და მარეგულირებელი საკანონმდებლო ბაზა, რომელშიც პრაქტიკულად მოიაზრება ეკონომიკური მექანიზმის ყველა ელემენტის გააქტიურება. მისაღებია კანონები: „საქართველოს სასურსათო უშიშროების შესახებ“; „მრავალდარგოვანი სოფლის მეურნეობის დაცვის, სურსათით უზრუნველყოფისა და ვაჭრობის შესახებ“; „სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების შესახებ“; „აგროპროდუქციის აღწარმოებისთვის საჭირო პროდუქციაზე (მომსახურებაზე) ფასების პარიტეტის დაცვის შესახებ“ და სხვა, რომლებმაც უნდა შექმნას საკანონმდებლო გარემო ქვეყანაში აგროწარმოების აღორძინებისა და შემდგომი განვითარებისათვის.

მთავრობამ უნდა შეიმუშაოს აგრარული პოლიტიკის ახალი კონცეფცია სწორად განსაზღვრული პრიორიტეტებით, რომელშიც არა უბრალოდ აგრარული, არამედ უფრო ფართო, – სოფლის, როგორც ტერიტორიული ერთეულის, განვითარების – პოლიტიკა იგულისხმება, ანუ, შეახამოს ერთმანეთთან აგრარული, სოციალური და ყოფითი პრობლემების

კომპლექსურად გადაჭრა.

ხელი უნდა შეეწყოს სახელმწიფოს გადაქცევას ქვეყნის სოფლის მეურნეობის პროდუქციის არა მარტო მთავარ დამკვეთად, არამედ მთავარ მყიდველად და გამანაწილებლადაც კი იმ შემთხვევაში, თუ საჭირო იქნება ბაზარზე მდგომარეობის სტაბილიზაცია.

დასასრულ, შეიძლება ჩამოვაცალიბოთ აგრომეურნეობის განვითარების ხელშემწყობი (პროდუქციის წარმოების, ფასების სწორად განსაზღვრისა და რეალიზაციის) სამი ძირითადი პირობა:

- ბაზრებთან კავშირი და კონკურენცია;
 - განვითარებული აგრარული სტრუქტურები (რომლებიც ემსახურებიან ფერმერებს, მათ გაერთიანებებს წარმოების განვითარებაში);
 - კრედიტების ხელმისაწვდომობა (სპეციალური აგროსაკრედიტო სისტემის ფორმირება, სოფლად ურთიერთდახმარების სალაროებისა და საკრედიტო კავშირების შექმნა).
- დასახული ამოცანების სისტემური გადაწყვეტა და სახელმწიფოს მარეგულირებელი როლი ხელს შეუწყობს აგრარული სექტორში მეურნეობრიობისთვის საჭირო პირობების შექმნას, აღწარმოების მასშტაბების გადიდებას და კონკურენტული გარემოს ფორმირებას, რაც, საბოლოო ანგარიშით, მყარ გარანტიებს შექმნის კოოპერატიული გაერთიანებების ჩამოყალიბების, სასურსათო უშიშროების პრობლემის გადაჭრისა და სოფლად ყოფაცხოვრების აღორძინებისათვის.

ANNOTATION

FOR THE RENAISSANCE OF GEORGIAN AGRICULTURE

Paata Koguashvili, TSU, Proffessor, Doctor of Economic Sciencess

For the renaissance of agricultural sector it is necessary to work out a special state program with properly determined preferences (including field programs). It is possible to get a good benefit in the market by creating co-operatives. In particular, agro-co-operations can increase that income, which we get from the market system. To seek success co-operations should guess economical stimulation mechanism and for this the farmers should do their best and provide the market with safe product by the name of co-operation.

Unification in co-operation for the farmer means to get many profits, from the marketing point of view. This includes: problem of transportation, problem of selling,

keeping, decreasing expanses on unit productions, taking production abroad and etc.

In Georgia there are all the preconditions to develop marketing co-operations in villages and creating special agrarian credit system. That firstly reflects on farmers successful works and than on the country's economics and mostly, on agrarian sector's revive.

In conclusion, the development of agriculture depends on three main terms:

- the conection with markets and competition;
- the agrarian structures (that serve farmers, their co-operations in the development of production)
- the avaliability of credits.